

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominiko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 20.

V Gorici, dne 31. oktobra 1910.

Tečaj VI.

Obseg: 1. Potujoče kmetijske šole; 2. Nekoliko o hranenju sodov; 3. O izreji telet; 4. Kaj se je opazilo glede okuženja goriškega krasa po koblicah v letu 1910; 5. Gospodarske drobtinice; 6. Poročila; 7. Razglasi; 8. Književnost.

Potujoče kmetijske šole.

Žalostno stanje kmetijstva nas vedno sili iskati sredstev in potov, kako bi preprečili vedno bolj razširjajoče se obuboževanje kmetovalcev ter skrbeli za boljšo bodočnost. Naj se ta sredstva in pota nanašajo na povzdigo pridelovanja, na pridelovanje in porabo pridelkov ali na priskrbovanje in umno rabo potrebnih denarnih sredstev, vselej je treba natančno poznati vsakokratne razmere, vedeti je treba, v koliko morejo učinkovati sredstva, ki jih hočemo rabiti, in koliko moremo od njih pričakovati.

Odlično tako sredstvo je kmetijski pouk. Kmetovalec ima na razpolago lepo vrsto kmetijskih učilišč. Imamo namreč samostojne visoke kmetijske šole, kmetijske oddelke na vseučiliščih in tehničnih visokih šolah, kmetijske šole ter različne šole za posebne kmetijske panoge in razne tečaje. Poleg tega se tu in tam prirejajo kratki kmetijski tečaji in popotna predavanja. Človek bi mislil, da mora biti kmetovalec ob tej obilici kmetijskega pouka tako strokovno izobražen, da bi bilo težko še kaj zanj storiti. In vendar ni tako; ravno tam, kjer je potreba največja, je kmetijsko znanje najmanj daleč prodrlo.

Če pogledamo, kako so kmetijske šole obiskovane, vidimo, da je obisk stopnjema od zgoraj dol razmeroma vedno manjši. Dočim višje šole izobrazujejo več kmetijskih strokovnjakov, kakor jih more v življenju dobiti primernih mest, so med preprostim kmetijskim ljudstvom redki taki kmetovalci, ki so bili deležni strokovne izobrazbe. Vzroki temu so deloma v šolah, deloma v kmetovalcih samih.

Vsaka kmetijska šola je določena za gotovo okrožje in se mora po tem urediti. Včasih se morajo nekteri učenci učiti takih predmetov, ki se zanje ne zanimajo in se pozneje tudi ne pečajo z njimi, ali se pa nasprotno sploh ne uče ali le v nezadostni meri takih predmetov, ki so zanje zelo važni. Poleg tega je šolanje razmeroma drago. Stroški znašajo sicer le nekaj sto kron, toda tudi teh marsikak kmetovalec ne zmore. Treba je upoštevati tudi to, da kmetovalec, posebno ob sedanjem pomanjkanju delavcev, zelo nerad dá iz hiše sina, ki mu krepko pomaga v gospodarstvu, kajti potem ima enega delavca manj in mora vrhutega še plačevati. Če pa najame tujega delavca, ima navadno slabšo delavno moč in dvojne stroške.

Na vprašanje, kako bi se dala potrebna kmetijska strokovna izobrazba splošno razširiti, je mogoč le en odgovor: Če kmetovalec noče ali ne more priti v šolo, naj pride šola k njemu.

V nekterih krajih je vpeljan popotni pouk, ki pa nikakor ne zadošča. Kmetijski potovalni učitelj ne more tega storiti, kar zahtevajo današnje kmetijske razmere. Mnogo krajev sploh ne more obiskati, v drugih ima kako predavanje, potem ga pa več mesecev ali celo več let ni tja. Sicer je vsako predavanje dobro in mora biti koristno, vendar mora vsakdo priznati, da na ta način niti potovalni učitelj ne more primerno porabiti svojega znanja, niti stroški ne dosežejo pričakovanega uspeha. Neko-liko boljše je pri takih potovalnih učiteljih, ki poučujejo le v eni stroki, ker imajo omejen delokrog in vsled tega morajo postopati bolj natančno.

Primerna naprava, da se spolni ta naloga, se mi zde potujoče kmetijske šole. Za tako šolo je treba enega, kvečjemu dveh kmetijskih strokovnih učiteljev in izbrane zbirke učil, ki se lahko prevaža od kraja do kraja. Delovanje take šole bi bilo nekako takole:

Najprej se objavi, da se je ustanovila potujoča kmetijska šola ter da začne delovati. Če kak kraj želi, da se ta šola tamkaj otvori, mora poskrbeti za primerno stanovanje za učitelja. Teoretični pouk je lahko v šoli ali v kaki dvorani, kjer imajo društva svoje zbirališče. Taki prostori se dandanes nahajajo že skoraj povsod.

Šolsko posestvo ni potrebno, saj služijo pouku vsa posestva dotičnega kraja. V kolikor je treba raztolmačiti vzgojo

sadnega drevja, se to lahko zgodi na šolskem vrtu, o ravnanju z mlekom in o njegovi porabi dá potrebna pojasnila bližnja mlekarna itd.

Teoretični pouk se začne v začetku zime. Prvo zimo se v prvi vrsti poučujejo oni predmeti, ki so podlaga kmetijskemu pouku. Pri tem je pa vedno treba opozarjati na pojave v prirodi sploh in posebno v kmetijstvu.

Pouka se morejo udeleževati vsi ljudje brez omejitve; lahko se pa poučuje tudi v oddelkih, posebej moški, posebej ženske, ali pa tudi po starosti ali po izobrazbi udeležencev, posebno tedaj, če gre za posebna ali natančnejša predavanja za določene skupine.

Maloštevilna dela, ki se opravljajo pozimi, se presojajo na kraju delovanja. Kar je slabega, se odpravi, kar se da izboljšati, se priporoči, oziroma vpelje.

Pomlad omeji teoretični pouk in pomnoži praktična navajanja. V ta namen se ponuja prilika pri vsakem koraku doma, na polju, v sadovnjaku itd. Vsako gnojišče, vsaka njiva, vsak travnik, vsako drevo kliče k sebi, da bi se tamkaj učili. Kmetijski učitelj ima povsod vse polno dela. Tukaj mora tolmačiti, tamkaj navajati, pri tretjem popravljati.

Dobro bi bilo, če bi kak kmetovalec svoje posestvo popolnoma uravnal po gospodarskih navodilih kmetijskega učitelja. V tem slučaju bi imel gospodar strokovno vodstvo, učitelj pa šolsko gospodarstvo, kjer bi se tudi najlaže delali kulturni in gnojilni poskusi. Toda čeprav bi si kmetijski učitelj želel takega gospodarstva, vendar mu ni neobhodno potrebno, kajti vsa polja ali — če bi se posamezni kmetovalci odtegovali — vsaj velik del polja ima na razpolago kot učilo.

Čeprav je poleti zelo mnogo dela, naj pouk vendarle ne preneha popolnoma. Gotove dni, na pr. ob nedeljah in praznikih, se kmetovalci prav lahko zbero za nekoliko časa k važnemu predavanju, ali pa, da se pogovore o gospodarskih zadevah.

Ko začne jeseni delo ponehovati, se začne množiti teoretični pouk, ki pozimi zopet zavzame prvo mesto. Prva zima je položila temelj, poletje je dalo obilno praktičnih izkušenj, in sedaj se more, opiraje se na vse to, pričeti pouk v kmetijskih panogah v vsem obsegu in z upravičenim upanjem na dober

uspeh; kajti učitelj se more vedno sklicevati na podlago, ki jo je položil prvo zimo, in na skušnje, ki jih je dalo poletje. Drugo zimo se teoretični strokovni pouk dovrši, a se ne zaključuje; sledi mu še en poletni tečaj.

V tem tečaju se uporablja vse ono, kar se je doslej učilo, in pri tem se morajo odpraviti nedostatki, ki bi se pokazali, oziroma se mora spopolniti nezadostno znanje. Kmetijski učitelj bo porabil vsako priliko, da svoje delo, ki ga je skrbno pričel iz z ljubeznijo nadaljeval, uspešno konča. Ne bo se omejeval le na poučevanje, ampak bo v vsakem oziru v dejanju in s svetom pomagal kmetovalcem, kakor na pr. pri prezidavanjih, zboljševanjih, naročbah itd., da čez dve leti pouk v vsakem oziru uspešno sklene.

Po sklepu pouka se potujoča kmetijska šola preseli v določeni novi kraj. Ta naj se pa ne določi le malo časa prej, ampak mnogo prej, morda eno leto ali še več, kajti v tem slučaju je mogoče marsikaj pripraviti, kar pozneje prav hodi. V novem šolskem kraju se pouk tako vrši kakor v prejšnjem. Učitelj pa ostane s svojimi prejšnjimi učenci še vedno v zvezi; dočim v sedanjem šolskem kraju poučuje, spopolnjuje v prejšnjem in pripravlja v prihodnjem. Na ta način potuje na dve leti iz kraja v kraj ter povsod blagodejno deluje, kajti njegovih naukov niso deležni le posamezni kmetovalci, ampak vsi; celo oni, ki se pouka ne udeležujejo, niso brez koristi, ker ne morejo zapreti oči in ušes, ter na ta način tudi dobe svoj delež.

Iz tega kratkega opisa se razvidi osnova, namen, delavnost in pomen potujočih kmetijskih šol. Kakor priprosta je osnova takih šol, tako lahko se ustanavljajo, ker ne zahtevajo skoraj nikakih ustanovnih stroškov. Le za učila, ki jih ni treba mnogo, a morajo biti dobro izbrana, je treba nekoliko denarja. Vzdrževanje take šole tudi skoraj nič ne stane; le nezadostno spopolnjevanje učil zahteva nekoliko stroškov. Plačevati je torej treba le učitelja in pa za njegovo preseljevanje. Z ozirom na naporno delovanje kmetijskega učitelja ter na potrebo večkratne selitve, pri čemer se mora nedvomno večkrat zadovoljiti tudi z nezadostnim stanovanjem, bi mu bilo odmeriti višjo plačo kakor drugim enakovrstnim uradnikom, da se vsaj na ta način odškoduje in se mu olajša težka naloga.

Iz teh izvajanj razvidimo, da potujoče kmetijske šole v vsakem oziru obetajo velike prednosti. Ljudstvo se more v

njih v veliko večji meri udeleževati kmetijskega pouka, ker ga nič ne stene, ljudem nikamor ni treba hoditi in nič dela ne zamude. Tudi to se ne sme podcenjevati, da se poučuje le to, kar je za šolski kraj potrebno; kmetovalcem se torej ni treba učiti reči, ki jih ne potrebujejo, in učitelj se onega, kar potrebuje, lahko nauči bolj natančno ter pozneje tudi bolj natančno poučuje.

Potujoča kmetijska šola, določena za zagotovo okrožje, more silno mnogo koristiti, če se šolski kraji pravilno razdele. Postavljena je naravnost v kmetijsko življenje in delovanje ter neprestano zajema iz praktičnega življenja, da, uporabljajoča nauke, ki jih dobiva iz znanstvenega raziskovanja in iz praktičnih izkušenj, zopet deluje za praktično življenje.

Kadar šola konča pot po določenem ji okrožju, je spredaj gotovo že zopet mnogoštevilen naraščaj, ki potrebuje pouka, tako da šola tamkaj zopet najde hvaležno torišče.

Zaradi potujočih kmetijskih šol druge kmetijske šole ne bodo nepotrebne. Te šole imajo svoj poseben namen, so toraj potrebne in bodo imele vedno obiskovalcev, ki stremijo za temi cilji. Potujoče kmetijske šole obstoječe zavode le spopolnijo ter bodo služile priprostemu kmetskemu ljudstvu, ki sicer ni deležno kmetijskega pouka ali pa v popolnoma nezadostni meri.

Ne bom razmotrival, ali je ime „potujoča kmetijska šola“ primerno ali bi bilo kako drugo ime bolj prikladno, kajti tu ne gre za ime, ampak za bistvo in pomen izobraževališča, ki je za naše kmetijstvo vsaj v nekterih krajih nujno potrebno.

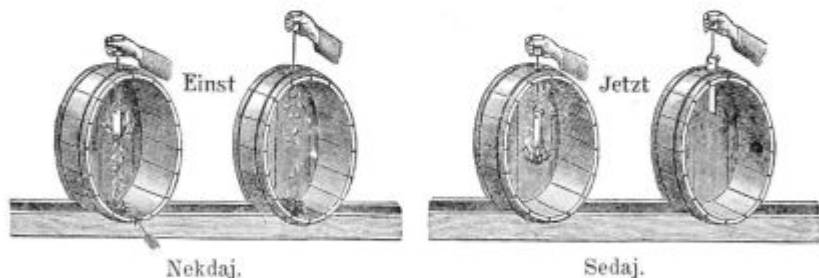
Fr. Štupar.

Nekoliko o hraneju sodov.

Da ostanejo prazni sodi zdravi, je žvepleni dim najboljše sredstvo, kajti ta dim — žveplena sokislina umori razne glivice in trose, ki plavajo v zraku in sod, če ni z žveplom zakajen, največkrat tako pokvarijo, da dobi potem vino, ki se dene vanj zoperen duh ali okus ali pa celo zboli in se popolnoma pokvari.

Dasiravno je marsikateri vinogradnik že doživel to bridko lek-
cijo ter dobro ve, da je žveplanje sodov in vina, ki je tudi
glasom novega vinskega zakona dovoljeno, najboljše sredstvo
za to, da ostane prazna posoda zdrava, vzlic temu še marsi-
kateri dandanes noče opustiti stare grde navade glede hranjenja
sodov. Nekateri suše sode na zraku in ni čuda potem, če dobi
v tak sod nalito vino nek poseben okus, kajti drože — ne-
snaga, ki ostane v sodu, se med hranjenjem praznega sode raz-
krojuje. Drugi oplaknejo sod z vodo, da spravijo goščo iz
njega, a nalijejo potem vanj par litrov vina in ga nato zabi-
jejo, češ da naj vino, ki je samo na sebi tekočina, katera se
na zraku pokvari, obvaruje sod, da se ne pokvari. Ko ima tak
sod rabiti, ga na vehi povonja in če mu udari v nos duh po
ciku, pravi „ta je žmahten“ ali „to je faju sod, v tega denemo
vino“. A ko pride kupec in najde v sodu ciknjeno vino, ga
gospodar še le grdo pogleda. Res žalostno je, da se dobe še
dandanes takšni vinogradniki, ki pri vsem trudu in troških, ki
jih imajo z obdelovanjem vinogradov in pridelovanjem vina,
nimajo niti najelementarnejših pojmov o kakem umnem kletarstvu!

Ko potoči umen vinogradnik vino iz sode, ga s čisto vodo
večkrat oplakne in ko teče iz njega popolnoma čista voda, iz-
bije mu veho in čep, ga postavi na veho, da se popolnoma
ocedi in nato ga zakadi z žveplom in dobro zabije. Bodisi pa,
da hrani sod v kleti ali pa pod kakim ostrejšem, požvepla ga
vnovič vsaka 2 ali 3 mesece. Ko ima sod rabiti, ga parkrat s
čisto, mrzlo vodo oplakne in sod je takšen, kakor da bi rav-
nokar potočil vino iz njega.

Za žveplanje sodov se dobe v kupčiji razni žvepleni trakci
in sicer takšni, ki imajo platneno, papirnato ali pa azbestovo
vlogo. Trakci s platneno vlogo imajo to slabo lastnost, da

kaplja ž njih prižgano žveplo na spodnje sodove doge, vsled česar te včasih pregore. Vrhu tega dobi s takimi trakci požveplan sod in vino duh po goreči cunji. Če žveplo, ko gori v sodu, kaplja na doge, se tam sprime in ni ga možno z vodo spraviti iz soda, kar pa povzroči, da dobi novo vino, ki pride v tak sod, duh po gnilih jajcih. Sicer imajo take žveplene trščice še druge slabe lastnosti, zato je boljše, če se rabijo za žveplanje sodov trščice s papirnato vlogo.

Dandanašnji se dobe na prodaj drugi žvepleni trakci, ki nimajo prejuvedenih napak, t. j. ko v sodu gore, ne kaplja z njih žveplo in tudi ne razhlapi, ker je vloga na tenko prevlečena z zveplom, a ker je vloga iz azbesta t. j. bombažu podobne rudnine, ki v ognju ne zgori, je naravnost izključeno, da bi dišal dim po drugem, kakor po samem žveplu. Azbestovi žvepleni trakci se priporočajo vsled te poslednje lastnosti posebno za žveplanje vina. Sicer stanejo ti žvepleni trakci nekoliko več nego oni na platnu, ali v primeri s prednostmi, ki jih imajo pred drugimi, je razlika v ceni le majhna, kajti 1 kg je treba navadnih žvepljenih trščic le 30, azbestovih pa 260. Da se 6 hl držeč sod, v katerem hočemo odposlati vino, zakadi šibko z žveplom, zadošča že ena sama trščica, za močnejše žveplanje dve, a za prav močno žveplanje tri azbestove žveplene trščice.

Take azbestove žveplene trakce ima v zalogi tudi „Goriško kmetijsko društvo“ in vsak komad stane le 1 vinar.

O izreji telet.

Kdor ima za oskrbovanje goved zanesljive posle, ta stori prav, ako ne pusti telet sesati, ampak da starko pomolze in tele z ravnokar namolženim mlekom napaja. Namolženo mleko naj se zlije v kakšno posodo, iz katere tele potem pije, še boljše pa je, če se rabi za napajanje telet takozvani „Napajalnik za teleta“.

Če se hoče izrediti tele z napajanjem, obribaj ga, čim se je storilo, prav dobro z mehko slamo, da se osuši in zapri ga

potem v ograjo za teleta. Ko tele vstane, je treba starko pomolzti ter dati teletu piti 2 l ravnokar namolzene mlezeve. Prve tri dni naj se napaja tele z mlekom po štiri ali petkrat na dan in sicer naj se mu da vsakrat po 1 do 1 in pol litra sveže namolzenega mleka. Posoda, iz katere tele mleko pije, naj se nekoliko ogreje, preden se mleko vanjo zlije, a po vsakem napajanju naj se posoda skrbno osnaži in omije. Po treh dneh zadošča, če se napaja tele z mlekom le trikrat na dan, dati pa se mora mleka od dne do več in sicer toliko, da dobi 4 tedne staro tele po 10 l mleka na dan. Ta množina mleka pa se daje teletu, če se zdi potrebno, še do 6. ali celo 8. tedna starosti. Ko ima tele 4 tedne, naj se mu poklada obenem tudi zdrava, sladka otava. Šest tednov starim telicam in 8 tednov starim bikcem naj se nadomesti del mleka z oblodo ovsenega zdroba ali z ukuho lanenega semena, ker po taki klaji se teleta dobro rede in hitro rasto. Če se pa hoče izrediti kaj posebnega, oziroma če hočemo živino drago prodati, potem naj se napajajo teleta z mlekom nad tri, ali celo šest mesecev.

Ko je tele staro 3 mesece, naj se mu daje poleg sladke otave vsak dan še po pol kg ovsenega zdroba in četrt kg lanenega semena; pozneje se laneno seme lahko opusti in daje potem spočetka po 1 kg, pozneje pa po 2 kg ovsenega zdroba. Svežo vodo mora dobiti tele vsaj dvakrat na dan.

Ako pa ni mogoče izrejati telet iz enega ali drugega vzroka z napajanjem, potem naj se pusti tele sesati štiri tedne in ne več, ker sicer tele kravo preveč izmuči. Ko je staro štiri tedne, naj se zapre v ograjo za teleta, katera pa ne sme biti v hlevu, kjer je starka, ampak v kakem drugem hlevu, da krava in tele drug drugega ne vidita in ne slišita. Ko se je tele odstavilo, ravnati se mora potem z njim ravno tako, kakor s štiritredenskim teletom, ki se ga je izrejalo z napajanjem.

Po „Fricks. Rund.“

Kaj se je opazilo glede okuženja goriškega Krasa po kobilicah v letu 1910.

Poroča Fr. Gvozdenovič, nadzornik c. kr. kmet. - kemičnega poskuševališča v Gorici.

Kakor znano, so se pojavile v zadnjih letih na goriškem Krasu kobilice v ogromnem številu in se je izvedla v letu 1909 zoper nje dalekosežna pokončevalna akcija. Bistvo tega pokončevanja je obstojalo v tem, da se je ta škodljivi mrčes s pomočjo v ta namen organizirane šolske mladine polovil in pokončal. Na ta način se je pomorilo v najbolj napadenih krajih spodnjega Krasa približno 109.000 litrov kobilic. Glede načina tega pokončevanja se je priobčilo v letošnji „Samoupravi“ natančno poročilo. *)

Da se dožene, kakšen uspeh je imelo lansko zatiranje kobilic na Krasu ter da se prepriča o letošnjem stanju in prodiranju te kobilčje nadloge, potovalo se je letos meseca julija po onih krajih, kjer so se kobilice zatirale.

Da so se oni kraji ogledali, je bilo potrebno zlasti radi tega, ker so se čula o kobilicah prerazlična in celo nasprotujoča si poročila, a vrhu tega je prineslo slovensko časopisje marsikako napačno mnenje.

Ta obhod nas je prepričal, da se je število kobilic v obče tako zmanjšalo, da ni za kraško polje več nikake nevarnosti. Skoraj popolnoma so namreč zginile, oziroma je le redko najti onih najbolj požrešnih kobilic, katerih je bilo poprej največ. Tako na pr. se dobi od one karakteristične kraške vrste kobilic *Cuculligera hystrix* („konjev“) malokatero več; vseh drugih vrst kobilic je takorekoč samo še toliko, kolikor jih je bilo v prejšnjih letih „normalno“ po Krasu, a še te so večinoma navadne manjše poljske kobilice (*Stenobothrus*) *Caloptenus italicus* in *Stethophyma fuscum* pa se nahajajo tam le še v malih množinah.

Le na trikotu med Gabrovico, Kobjeglavo in Komnom je nekoliko več kobilic, ki pa niso nevarne, kajti med njimi je največ onih *Decticus verrucivorus* in *albifrons*, ktere se pomikajo, kakor že znano, za drugimi kobilicami.

*) Glej »Samoupravo« št. 11. in 12. iz leta 1909: Fr. Gvozdenovič — O pokončevanju kobilic na Krasu v l. 1909.

Da so se kobilice skoraj popolnoma pozgubile, pripomoglo je k temu skoraj gotovo naslednje:

1. L a n s k o p o k o n č e v a n j e, s katerim se je, kakor se je že svoječasno sporočalo, polovila in pomorila izredno velika množica kobilic in se je na ta način preprečilo, da so odložile kobilice vso ali pa samo en del svoje zalege.

2. M n o g i p u r a n i, ki so se uvedli na Krasu, so prav tako pripomogli, da se je število kobilic znatno skrčilo.

3. Z a r a z v o j k o b i l i c i z r e d n o n e u g o d n o v r e m e v tekočem letu.

Proti koncu razmeroma mile zime, namreč že marca meseca, je bilo videti sicer na več krajih po Krasu precej mnogo mladih kobilic. Ker je pozneje več mesecev zaporedoma in včasih močno deževalo, ker se je toplina močno spreminjala in je včasih celo zeblo, je gotovo vsled tega večina mladih, še nežnih, posebno pa listnih kobilic (*Locustide*) v razvoju zaostala in končno poginila.

4. P o j a v k o b i l i č n i h p a r a z i t o v.

Malo število onih toplih in vlažnih dni v juniju in juliju je zadoščalo, da se je polotila poljskih kobilic (*Acridide*) in sicer vrste *Caloptenus*, *Stethophyma* in *Stenobothrus*, t. j. takih kobiličnih vrst, katerim slabo vreme kar nič ne škoduje, bolezen, ki jo povzroča glivica *Empusa grylli*. Kakor je že znano, se je polotila ta bolezen kobilic že lansko leto v raznih krajih po Krasu in se je mnogo tega okuženega materijala umetno razneslo po celem Krasu. Dasiravno je dež mnogo takih mrtvih bolnih kobilic odnesel, vzlic temu se je našel pri obhodu povsod še sled letošnje epidemije. Posebno veliko mrtvih kobilic, ki so poginile za to boleznijo, in sicer takozvanih *Stenobothrus*, se je našlo in nabralo po nekaterih krajih, ki so drug od drugega močno oddaljeni.

Vsled prejnavedenega in drugih morebitnih sicer pa še neznanih okoliščin, se je število kobilic tako močno zmanjšalo, da skoraj gotovo, kakor že prej rečeno, ne bo toliko kobilic več let zaporedoma, kolikor jih je bilo zadnja leta.

Mnogo oseb, ki Kras dobro poznajo, smo popraševali glede kobilic in priznali so, da jih je sedaj samo še toliko kakor jih je bilo navadno v prejšnjih normalnih letih. Opazo-

vati pa bo treba vzlic temu okužene kraje in sicer že iz previdnosti, da se prične takoj s pokončavanjem, ako se pokaže potrebno.

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

Hlevski gnoj in umetna gnojila. Hlevski gnoj se nikakor ne da popolnoma nadomestiti z umetnimi gnojili, ampak ga je mogoče samo spopolniti. Kdor hoče zemljo pravilno pognojiti, rabiti mora hlevski gnoj in umetna gnojila, a posluževati se mora obenem tudi zelenega gnojenja. Če je le mogoče, naj se pognoji s hlevskim gnojem in raztrosi obenem na vsak hektar površine še po 100 kg 20 odst. žvepl.-kisl. amonijaka in 300 kg 16 odst. superfosfata.

Če tehta vsaka posamezna konjska podkev po 100 g več, nego je treba, privzdigniti mora konj z vsako nogo, ko prestopi, po 100 toraj z vsemi štirimi 400 gr ali če napravi 1000 korakov. 400 kg. Ker pa napravi konj, ko dela, več tisoč korakov, privzdigniti mora med delom vsled pretežkih podkev po nepotrebnem precej težko breme. Pretežke podkve pa konja ne le preveč obremenijo, ampak se tudi prehitro oklečejo, ker se žebliji, tam kjer so zavihani, odvihajo, vsled česar podkve odpadejo. Če pa konju podkev odpade, se kopito vsled tega pogostoma vneme in skrha.

Kakšen ima biti hlev za plemenske svinje. — Nadzornik Fahlbusch v Bukovinah na Poznanjskem priporoča, da naj se napravi za plemenske svinje hlev s podvojenimi stenami iz drogov in naj se stlači trdno med te stene slama, a hlev s slamo pokrije. Ne le da tak hlev malo stane, ampak prešičem tudi ugaja, kajti če je slamnata streha dovolj debela in če se med dvojnate stene natlači slama precej na debelem, bo hlev pozimi gorak, poleti pa hladen. Nadalje pravi, da se je sam prepričal, da hoče prešič ležati na suhem in če se le količkaj utrdi, mu mraz prav nič ne škodi. Za starke, ki imajo mladiče, pa imam tak priprost hlev, ki je znotraj razdeljen na posamezne pregraje in tako urejen, da gredo prešiči iz hleva v ograjo, kadar se jim zljubi. Kakor hitro se mladiči nekoliko okrepijo,

gredo s starko na pašo. Če je le mogoče, naj se gleda na to, da ne vržejo svinje pozimi, ker se taki prešički nič kaj posebno ne razvijajo in sicer vsled tega, ker ne morejo na prosto. Nobeni drugi domači živali namreč ne koristi gibanje na prostem tako, kakor mladim prešičem.

POROČILA.

Kako kaže na splošno sadno drevje in trta v avstrijskih kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru. (Posnetek iz poročila c. kr. poljed ministerstva za mesec sept. 1910).

Sadno drevje. — Ker je bilo v septembru hladno in deževno, zato je začelo sadje splošno gniti ter je zaostalo v zoritvi. Zimsko sadje se je sicer že večinoma pobralo, vzlic temu pa se sedaj še ne ve natančno, kakšna je sadna letina. Dasiravno se je natrgalo na splošno precej in deloma tudi celo prav obilo sadja, vzlic temu se lahko trdi, da je sadja manj, kakor se je pričakovalo. Jabolčni in hruškin krastavec (*Fusicladium*) in obenem gniloba, ki se je zadnji teden močno pojavila na sadju, je provzročila, da se je peškato sadje, s katerim je bilo drevje bogato obloženo, močno zredčilo in da je obenem mnogo zgubilo na lepoti. Posebno češplje so močno trpele. Mnogo tega sadja je razpokalo in segnilo, še preden je popolnoma dozorelo ali pa je ostalo drobno, ni nič kaj okusno in je neznatno. Ker so bile češplje revne, zato se jih je le malo prodalo in posušilo in podelale so se večinoma za žganje. Tudi pozne breskve so se večidel slabo obnesle, obnesle so se pa precej dobro le v nekaterih krajih na Bolcanskem. **Orehov** je bilo povsod tam precej veliko, kjer so jim prizanesli črvi in kjer ni bilo orehovo listje preveč napadeno po bolezni. **Mandeljev** ni bilo veliko. Razen v posameznih krajih na Tirolskem kaže **kostanj** povsod drugod dobro. **Smokev** je bilo povsod le srednje veliko. Nadejati se je bilo, da bo **oljk** precej ali tudi pri teh se je stanje poslabšalo, a v južni Dalmaciji bo letina za oljke prav slaba. V osrednjem in severnem delu Dalmacije se je nadejati le v posameznih krajih precej dobre oljčne letine.

Vinogradi. — O izidu letošnje trgatve do danes še ni pravih poročil, ker še celo v južnih krajih trgatvev ni dovršena. Stanje

grozdja se je vsled gnitja in deloma tudi vsled poškodovanja po kiseljaku še bolj poslabšalo in posebno v severnih vinorodnih krajih bo trgatev tako slaba, da ni bilo že davno takšne. Med ona maloštevilna ozemlja, v katerih je kazala trta nekaj boljše, se prištevata sedaj lahko tudi Zader in Benkovac. Grozdje, katero se je v ugodnih vinorodnih krajih že potrgalo, je posebno tam, kjer ni dež prisilil k trgatvi, precej dobro. Mošči, dobljeni iz vrste „Blatterl“ po tirolskih bregovih, kažejo 16—18, južno-dalmatinski mošči pa poprečno 18° na klosterneuburški moštni tehtnici. Slaba vinska letina in z njo vred tudi velika škoda, ki so jo napravili ogrci po novih trtnih nasadih in trtnicah, bosta zelo ovirali obnovenje vinogradov s cepljenimi ameriškanskimi trtami.

Prodaja in razdelitev sadnega drevja. Odbor „Vipavskega in sadjarskega društva v Rihemberku“ je sklenil v svoji seji, dne 15. oktobra t. l., da se letos odda na prodaj iz društvene drevnice več tisoč lepih cepljenih jablan, hrušk, breskev, visoko debelnatih divjih češenj in nad 25.000 bilf „Rupestris monticola“ in „Riparia portalis“. — Društvenikom se odda brezplačno 15 raznih sadnih drevesc, ali pa 150 bilf ter se jim priporoča, da vzamejo drevesca pravočasno in jih takoj vsadé.

Dne 23. oktobra t. l. se je ustanovila v Št. Tomažu na Vipavskem podružnica „Gor. kmet. društva“, katera šteje 43 društvenikov.

Ustanovnemu shodu je predsedoval g. ravnatelj V. Dominko kot zastopnik osrednjega društva, ter je po kratkem nagovoru otvoril zborovanje, na kar se je vršila volitev podružničnega odbora.

Izvoljeni so bili in sicer: Načelnikom g. Viktor Zgonik, učitelj ljud. šole v Št. Tomažu, tajnikom Franc Sorč, pos. iz Št. Tomaža, blagajnikom Ignac Bratina, pos. h. št. 36 iz Št. Tomaža in zaupnikom za Skrilje, Anton Rovtar, pos. h. št. 1 iz Skrilj.

Po končani volitvi sta predavala o kmetijstvu gg. E. Klavžar, c. kr. pot. učitelj kmetijstvo in Silv. M. Obizzi, c. kr. kletarski nadzornik. Prvi predavatelj je govoril o izbiranju plemenske govede, o govejih hlevih in oskrbovanju govede, drugi pa je obrazložil natančno nekatere paragrafe novega vinskega zakona.

Zastopnik osred. društva je končno še priporočil navzočim, naj poskrbe, da se ne bo seno po nepotrebem tratilo in po ničevi ceni prodajalo, dasiravno se ga je mnogo pridelalo in da ne glede na to,

da imajo še mnogo sena v shrambah, travnike še pravočasno pognoje z umetnimi gnojili.

Končno jim je priporočil, naj se podružnice trdno oklenejo in jo vsak po svoji moči podpira, na kar je shod zaključil.

Poročilo o darilih in nagradah,

ki jih je razdelil goriški deželni odbor živinorejcem na Goriškem o priliki letošnjih razstav goveje živine, vršečih se dne 20. septembra v Kanalu in 21. septembra na Cesti pri ajdovskem Sv. Križu.

Na razstavi v Kanalu so bili odlikovani in dobili so:

Za krave: Čargo Josip iz Ročinja — 30 K, Grbec Andrej iz Ročinja — 25 K, Blažič Ivan iz Morskega — 20 K, Berlot Josip iz Morskega — 10 K in Podbršček Matija — 10 K.

Za junice: Čargo Josip iz Ročinja — 30 K, Vrč Peter iz Bodreža — 25 K, Čargo Ivan iz Anhovega — 20 K, Zega Miha iz Kanala, Vidič Štefan iz Kanala, Berlot Josip iz Morskega in Pregelj Josip iz Loma, vsaki po 10 K.

Za reje bikov: Malfreda Andrej iz Loma — 30 K, Pregelj Valentin iz Loma, Štrukelj Josip iz Loma, Levpušček Josip iz Loma, Goriup Josip iz Vrha in Velušček Kristijan vsaki po 10 K.

Na razstavi na Cesti pri ajdovskem Sv. Križu so bili odlikovani in dobili so:

Za krave: Lisjak Franc iz Sv. Križa h. št. 146 — 30 K, Krkoč Anton iz Kamenj — 25 K, Pirjevec Josip iz Sela h. št. 39 — 20 K, Rovtar Karel iz Kamenj h. št. 77 — 20 K, Pirjevec Leopold iz Sela h. št. 52, Bavčar Leopold iz Sela h. št. 50, Gregorc France iz Ajdovščine, Furlan Franc iz Kamenj in Trebižan Matija iz Sv. Križa h. št. 171, vsaki po 10 K.

Za junice: Krševau Ivan iz Črnič h. št. 41 — 30 K, Pirjevec Josip iz Sela h. št. 39 — 30 K, Vodopivec Anton iz Kamenj — 25 K, Bavcon Anton iz Črnič h. št. 46 — 25 K, Čermelj Henrik iz Vrtovina — 20 K.

Nagrade po 10 K: Kerkoč Andrej iz Kamenj h. št. 4, Vidmar Andrej iz Rihemberka, Volčič Ivan iz Črnič h. št. 57, Božič Miklavž iz Vrtovina h. št. 121, Ščukat Ivan iz Kamenj h. št. 14, Kovač Štefan iz Lokavca in Podgornik Andrej iz Vrtovina h. št. 93.

Z a b i k e : Bone Josip iz Ceste za skupino bikov 25 K, Kerševan Ivan iz Černič h. št. 41 — 15 K, Rebek Silvester iz Sv. Križa h. št. 218 in Rustja Alojzij iz Skrilj h. št. 59 vsaki po 10 K.

Razglas.

Št. 11292/10.

Gorica, 18. oktobra 1910.

Okrožnica vsem županstvam.

Za pospeševanje pridelovanja krme na stalnih, umetnih, suhih, namakanih in na travnikih v občeh, smatra deželni odbor potrebno, poslužuje se izdatnega prispevka, dovoljenega od poljedelskega ministerstva, nuditi potrebnim kmetovalcem za nabavo tu navedenih predmetov sledeče olajšave :

1) braue za izruvanje mahu se nabavijo s popustitvijo 20 odst.,

2) za nabavo superfosfata $12/14$ se dovoli 20 odst. popusta na lastni ceni,

3) za nabavo 40 odst. kalijeve soli znaša popust 20 odst.,

4) za nabavo krmskih semen znaša popust 30 odst. od lastne cene.

Potrebni kmetovalci, ki želijo uživati te olajšave se pozivljajo, da predložijo neposredno na deželni odbor naslovljene prošnje potom dotičnega županstva do 15. novembra 1910. Pri tem pa morajo natančno označiti predmet (kakovost in množino), ki ga hočejo dobiti.

Za nakup bo skrbel deželni odbor, čim se bo priglaševanje zaključilo.

Interesentom pa naj služi za navodilo, da se bodo upoštevale — ker je visoka vlada dovolila podporo izključno za pospeševanje pridelovanja krme — samo prošnje, ki se nanašajo na izboljšanje travnikov.

Vsak prestopek zoper določeno rabo gnojlil bo imel za posledico izgubo nujenih olajšav in bo toraj moral prestopnik povrniti dovoljeno znižanje.

Kmetovalci, ki bo njih prošnji deželni odbor ugodil, se bodo obvestili pravočasno.

Deželni odbor.

Književnost.

Živinoreja. Ravnokar je izšla v „Katoliški bukvarni“ knjiga o govedoreji, katero je spisal g. deželni živinorejski in mlekarski nadzornik Legvart. Knjiga je obširno opremljena s krasnimi slikami in obsega vse dele moderne govedoreje in je spisana na najnovejši znanstveni in praktični podlagi. Poleg splošnih živinorejskih zakonov opisuje pisatelj rejo bikov, krav, mlade živine, porod in ravnanje z živino pri porodu, krmenje, o pašnikih, pasme, o hlevih in o zboljšanju teh, uredbo, delovanja in knjigovodstvo živinorejskih zadrug. Knjiga je zelo pripravna za uporabo pri predavanjih, za bralna društva, kmetijske in gospodinjske šole in za živinorejske zadruge. Legvart je med našim ljudstvom dobro znan in priljubljen veščak v kmetijstvu; večji del dežele je imel priliko slišati njegova izvrstna predavanja, katere je sedaj napisal v knjigo. Takšne knjige še dosedaj Slovenci nismo imeli. Knjiga se lahko naroči v „Katoliški bukvarni“ v Ljubljani.

